

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	I.C.M. van de Klundert / E. Spanjer	Datum	16 september 2022
Doorkiesnummer	14030	Kenmerk	10449064
E-mail	i.van.de.klundert@utrecht.nl	Onderwerp	Aanpak koopkracht- en energiecrisis
Bijlage(n)	-	Beleidsveld	Energie en Klimaat, Werk en Inkomen

Geachte leden van de raad,

De inflatie is in augustus naar recordhoogte gestegen, de prijzen liggen nu 13,6% hoger dan een jaar geleden. Een groeiend aantal mensen en maatschappelijke organisaties kan nauwelijks meer rondkomen, de energierekening en de boodschappen dreigen onbetaalbaar te worden. Voor één op de zeven huishoudens dreigt een afsluiting van de energie. Dit gaat niet alleen om inwoners met een uitkering. Ook steeds meer mensen met middeninkomens en voltijdsbanen kunnen hun vaste lasten niet meer betalen. We horen dit ook terug van partners in de stad, onder andere in de gesprekken met informele netwerken zoals de Armoedecoalitie, die bestaat uit tientallen maatschappelijke organisaties die dagelijks contact hebben met inwoners en professionals. Net als uw raad maken wij ons grote zorgen. Deze signalen, samen met de gierende inflatiecijfers, schetsen een zwart scenario voor dit najaar.

Daarnaast zien we dat de energiesector ernstig ontregeld is. Europese en landelijke maatregelen zorgen dat de schaarste op dit moment niet acuut is, maar een strenge winter of onvoorziene ontwikkelingen kunnen dit beeld wijzigen, met ingrijpende gevolgen. Alles wijst erop dat we de komende jaren met een hoge energieprijzen rekening moeten blijven houden. De energieprijzen zoals die eind 2020 was, gaat voorlopig niet meer terugkomen. Maatregelen om het energieverbruik te verminderen bieden een structurele oplossing aan Utrechters om het energieverbruik en daarmee de energielasten minder hoog te laten worden.

Dit is een crisisbeeld dat ons enorm zorgen baart, want zowel de maatschappelijke en economische gevolgen als consequenties voor de koopkracht van veel mensen zijn groot. Ernstige financiële problemen leiden voor inwoners vaak tot problemen op tal van andere vlakken. En hoe langer de financiële stress duurt, hoe groter de problemen in deze gezinnen en dus in onze stad worden.

De schaal van de problemen laat zien dat dit een maatschappelijke crisis is, die om een crisisaanpak vraagt. Met de lessen van de coronacrisis in de hand werken we hard aan een passende aanpak. Al zijn we ons ervan bewust dat we deze koopkracht- en energiecrisis niet als gemeente kunnen oplossen; we gaan

Datum 16 september 2022
Ons kenmerk 10449064

de rol die we wel kunnen spelen optimaal invullen. De samenwerking met het Rijk en het benutten van de kracht en de creativiteit van de stad is hierbij cruciaal.

Desondanks houden we er ook rekening mee dat we schrijnende gevallen gaan tegenkomen, die we niet kunnen voorkomen. Omdat we de crisis breder zien, vraagt dit om een verdieping om te komen tot een passende aanpak. We staan hiervoor in nauw contact met de partners in de wijken. De medewerkers van de buurtteams, sociaal makelaars, buurt(sport)coaches, sociaal raadslieden en andere maatschappelijke partners zijn extra alert op financiële problemen bij inwoners en begeleiden hen naar de verschillende voorzieningen en financiële ondersteuning. Dezelfde gesprekken voeren we met (sport)verenigingen en culturele instellingen, zoals ook vanuit uw raad gevraagd. In een volgende brief informeren we u daar verder over.

Tegelijkertijd voeren we, ook in G4-verband en in de VNG, stevige gesprekken met het Rijk over landelijke en Europese oplossingen voor de lange en korte termijn. Utrecht heeft immers geen invloed op de hoeveelheid beschikbaar gas en het instrumentarium om te bepalen wie voorrang krijgt bij levering van gas in het geval van een gastekort. Het Rijk heeft de regie bij een gastekort en maakt daarom ook afspraken in Europees verband over nieuwe maatregelen. Het is wel zo dat er onderscheid wordt gemaakt in de afnemers. Het midden-en kleinbedrijf en huishoudens, ziekenhuizen en zorginstellingen zullen pas als laatste minder gas geleverd krijgen bij een tekort.

Bij een daadwerkelijk gastekort zullen meer normerende maatregelen worden opgelegd. Voor de zomer is een nieuw Europees noodplan vastgesteld. Onderdeel daarvan is de vrijwillige afspraak om per lidstaat in de komende winterperiode ten minste 15% minder gas te verbruiken. Ondertussen werkt de Europese Unie aan een nieuw noodplan en een volgende set van meer (dwingende) maatregelen, waaronder een verplichting om 15% minder gas te verbruiken in de lidstaten. Als blijkt dat er een fysiek tekort aan gas komt zullen we heel andere maatregelen moeten kunnen uitvoeren dan de hierboven genoemde acties. In onze crisisaanpak bereiden we ons voor op dit soort scenario's. We blijven in gesprek met het Rijk en andere gemeenten hierover, ook om de huidige koopkracht- en energiecrisis te (blijven) agenderen.

In deze brief treft u de eerste maatregelen die wij nú kunnen nemen om de crisis aan te pakken. In de bijlage staat uitgebreider wat we al doen of nog willen doen op het gebied van armoedebestrijding en energie besparen.

Nieuwe maatregelen om de koopkrachtcrisis te bestrijden:

- *Verruiming van de bijzondere bijstand voor energievergoeding.* De energietoeslag van 1300 euro is in verschillende situaties voor mensen niet voldoende. Ook zijn er mensen die geen recht op deze vergoeding hebben, omdat ze boven de inkomensgrens zitten. Ook in deze groep boven de 125% van het wettelijk sociaal minimum, neemt de financiële druk toe. Om te zorgen dat ook zij dit najaar niet door het ijs zakken en flinke schulden krijgen, schieten we te hulp en verruimen we de huidige regeling. Dit doen we voor inwoners met een inkomen tot 200% van het [wettelijk sociaal minimum](#) zonder draagkracht, die de eindafrekening energie niet kunnen betalen. Zij kunnen die rekening vanaf 1 oktober bij ons indienen. We zetten hier in ieder geval de 1,5 miljoen voor in, die gereserveerd was vanuit de TONK-middelen.
- We zetten in op het *zo snel mogelijk uitbetalen van de aanvullende energievergoeding van 500 euro*. De extra 500 euro wordt automatisch uitbetaald aan iedereen die al eerder de energievergoeding van 800 euro ontvangen heeft.

- *Extra inzet op communicatie.* We werken er hard aan dat onze bestaande regelingen toegankelijk en bekend zijn onder Utrechters. We starten in oktober met een langlopende campagne, die gedurende het gehele jaar verschillende armoederegelingen onder de aandacht brengt. Met deze campagne maken we kwetsbare Utrechters veel bewuster van het feit dat zij allemaal recht hebben op ondersteuning. Zo willen we schaamte wegnemen, drempels verlagen en grotere problemen voorkomen. We zetten de communicatiekracht van onze partners in de stad veel doelgerichter en effectiever in, o.a. met een gezamenlijke communicatieagenda en de inzet van sleutelfiguren. Zodat we ook de inwoners kunnen bereiken die verder van de gemeente afstaan. Omdat we juist voor hen vaak zo veel kunnen betekenen. Door mensen vroegtijdig onze hulp aan te bieden proberen we te voorkomen dat Utrechters dieper in de schulden terechtkomen en bestaanszekerheid zoveel mogelijk te waarborgen.
- We gaan *snell in gesprek met partners in de stad* zoals Stichting Voedselbank Utrecht, JOu, Dock en Buurtteam om te bespreken wat nodig is, wat zij kunnen doen en waar wij als gemeente een rol kunnen vervullen.
- We zijn ook in gesprek met Stichting Leergeld om *een kledingpas uit te reiken aan kinderen in kwetsbare gezinnen*. Zodat zij in ieder geval warm gekleed deze winter door kunnen komen. In een volgende raadsbrief informeren we u hier verder over.

Nieuwe maatregelen om de energiecrisis te bestrijden

We werken al jaren aan de energietransitie vanwege de klimaatcrisis, het stopzetten van de aardgaswinning in Groningen en - zie Oekraïne - geopolitiek. Het acute vraagstuk nu gaat over hoge prijzen en wat dat betekent voor huishoudens en ondernemers, en de mogelijke schaarste aan energie. Hoe minder gas en andere fossiele brandstoffen we gebruiken, hoe beter. De Europese Unie geeft aan dat als we met z'n allen 15% op het gasverbruik verminderen, we voor komende winter geen gastekort hoeven te verwachten.

We focussen ons in het ondersteuningsaanbod vaak op de huishoudens, maar ondernemers en maatschappelijke partners hebben ook een relevant aandeel als het gaat over het totale energieverbruik in de stad. Het accent ligt bij ondernemers meer op het besparen van elektriciteit; voor huishoudens is het verminderen van het gasverbruik relevanter. Voor zowel elektriciteit als gas zijn de prijzen hoog en is het zinvol om het verbruik te verminderen. Ondernemers zijn daarom een belangrijke pijler van onze aanpak. We zetten acties in op drie tijdslijnen: 1) wat kan er nog vóór deze winter aan besparing worden gerealiseerd (toezegging 22/T128 Motie Nu voorbereiden op een gascrisis), 2) wat kunnen Utrechters doen voor de volgende winter(s) en 3) wat moeten Utrechters doen om uiterlijk in 2050 nagenoeg fossielvrij te zijn. We gaan hierover in gesprek met inwoners, om te horen welke ideeën en behoeften hierover bestaan, waar mogelijk in samenhang met het aangekondigde Klimaatberaad. We ondersteunen besparingsinitiatieven vanuit de samenleving.

Bovenop het lopende of recent ontwikkelde aanbod voor bewoners en ondernemers om energie te besparen (zie bijlage 1) zetten we onderstaande nieuwe acties in.

- *Energieboxen en fixteams in de wijken en een energiebox voor studentenwoningen:* We zijn aan de slag met huis-aan-huis bezoeken en fixteams in de wijken om de energiebox aan bewoners uit te reiken. Dit doen we in samenwerking met de Geldwinkel en andere partners uit het buurtnetwerk. We onderzoeken of onder andere vanuit deze buurtnetwerken een groter bereik is te halen, bijvoorbeeld door meer ambassadeurs in te zetten. We ontwikkelen en bieden in samenwerking met de SSH een aangepaste energiebox aan voor studentenwoningen.

- *Energieverspilling tegengaan bij ondernemers:* We spreken ondernemers aan op energieverspilling. We wijzen ondernemers op de energieverspilling in hun zaak en bieden hen alternatieven voor bijvoorbeeld terrasverwarmers, reclameverlichting en open deuren. Het winkelend publiek laten we met duidelijke communicatiemiddelen zien dat de winkels/horeca open zijn.
- *Spouwmuur- of vloerisolatie voor huiseigenaren met een minimuminkomen* Te beginnen met 300 huishoudens met een minimuminkomen in een koopwoning in de wijken Overvecht, Kanaleneiland, Hoograven en Zuilen doen we een aanbod om hun spouwmuur of vloer te laten isoleren. Bewoners hoeven niet financieel bij te dragen aan het de isolatiemaatregel. We financieren dit middels een subsidieregeling van de provincie Utrecht. Als dit werkt breiden we dit zo snel mogelijk uit naar andere wijken in Utrecht.
- *Communicatiecampagne voor bewoners.* We zetten komend najaar in op een stevige communicatiecampagne, in meerdere talen, om alle inwoners te attenderen op alle (subsidie)mogelijkheden die de gemeente en het Rijk bieden om energie te besparen. Hierbij wijzen we Utrechters op logische momenten om aan de slag te gaan met energiebesparende maatregelen. De campagne is urgenter van toon dan in het voorjaar, benadrukt dat we in de stad een gezamenlijke opgave hebben, legt uit wat dit betekent en vertelt wat inwoner zelf kunnen doen. Dit zal diverse doelgroepen aanspreken. We laten zien waar bewoners terecht kunnen met hun vragen en hoe ze een energieadvies kunnen vragen, hoe ze kunnen meedoen met inkoopacties en met burensamen kunnen isoleren. Ook zal als onderdeel van de campagne actief geworven worden op meer ambassadeurs, die kunnen worden ingezet voor de huis aan huis bezoeken, het uitdelen van energieboxen en de fixteams. Daarbij kijken we ook naar het activeren van specifieke groepen, die aansluiten bij de doelgroepen van de besparingscampagne (denk bijvoorbeeld aan gepensioneerden of studenten).
- *Eigen gemeentelijke gebouwen.* We gaan natuurlijk ook aan de slag in onze eigen gemeentelijke gebouwen. We zijn gestart met de gebouwen die we zelf gebruiken (zoals stadskantoor, stadhuis en wijkbureaus) en zetten de thermostaat lager. De komende tijd kijken we welke eenvoudige maatregelen meer mogelijk zijn (duurzame verlichting) en hoe we onze huurders (die hun eigen energierekening betalen) kunnen stimuleren om ook maatregelen te nemen.

Er zijn doelgroepen die tot nu toe buiten beeld blijven als het gaat om energie te besparen. Zo zijn er weinig instrumenten om de particuliere verhuurders aan te sporen om energiemaatregelen aan de woning te nemen. De huurders kunnen de energiebox krijgen, maar het nemen van maatregelen aan een woning is afhankelijk van de bereidheid van de eigenaar. We denken na over opties om ook hier een versnelling te krijgen en komen daar later op terug. We willen niet wachten tot er in 2030 een verbod komt op het verhuren van woningen met een laag energielabel.

Tot slot

Voor dit moment is onze inzet gericht op besparingsacties en maatregelen die Utrechters op korte en middellange termijn helpen om de energielasten te verlagen en het ondersteunen van de koopkracht van Utrechters (zie bijlage hieronder). Want we laten in Utrecht niemand in de kou staan. We gaan nu voluit aan de slag om te bekijken of we op de korte termijn nog meer aanvullende maatregelen kunnen nemen om de crisis het hoofd te bieden. Daar betrekken we uiteraard de impact van de maatregelen uit het aangekondigde koopkrachtakkoord voor inwoners vanaf 2023 bij. We houden u via periodieke raadsbrieven op de hoogte van alle ontwikkelingen.

Burgemeester en wethouders

Datum 16 september 2022
Ons kenmerk 10449064

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,

Bijlage

Armoedebeleid

Wij hebben een breed armoedebeleid dat we zo ruimhartig mogelijk inzetten. Zo hebben we per 1 juli 2021 het gezinstegoed ingevoerd, waardoor de besteding van de U-pas is gestegen. Ook voeren we altijd een laagdrempelig rondkomengesprek met elke inwoner die een uitkering of bijzondere bijstand aanvraagt. We hebben filmpjes over onze regelingen gemaakt, die we verspreiden via professionals in de stad, waaronder ook de eerstelijnszorg. We werken daarnaast aan de ontwikkeling van een Virtueel Inkomensloket, waarmee elke inwoner automatisch inzichtelijk krijgt op welke regelingen hij/zij recht heeft. En hebben we ervaringsdeskundigen in dienst genomen, die het juiste gesprek met kwetsbare inwoners met schulden kunnen voeren en ons een spiegel kunnen voorhouden.

Daarnaast ontvangt u in het 4^e kwartaal 2022 nog een extra bijlage van de Armoedemonitor, waarin we op basis van de nieuwe micro data van het CBS voor het eerst zeer nauwkeurig in beeld hebben gebracht wat het bereik is van diverse armoederegelingen. Dit geeft concreet aan onder welke doelgroepen, huishoudtypen en wijken/buurtten het bereik verder verhoogd kan worden. De uitkomsten nemen we mee in het nieuwe armoedebeleid en de gesprekken over de aanpak met de verschillende maatschappelijke partners.

Voor de tegemoetkoming in de koopkrachtdaling van onze inwoners zijn we ons bewust dat beperkt zijn in het bieden van oplossingen binnen het armoedebeleid. De regelingen die wij als gemeente bieden, zijn onvoldoende om de echte oorzaak te bestrijden. De oplossing voor de armoedeproblematiek -dat mensen een hoger inkomen nodig hebben om de vaste lasten te betalen - ligt primair bij het Rijk. Daarom doen we een dringende oproep aan het Rijk om op korte termijn te werken aan koopkrachtrepatrie. Op Prinsjesdag horen we hier meer over.

Energievergoeding

Het uitbetalen van de eenmalige energievergoeding verloopt goed, inmiddels heeft zo'n 84% van de geschatte doelgroep van 23.000 huishoudens de energietoeslag van ons ontvangen. In Utrecht is de regeling tot 125% van het wettelijk sociaal minimum beschikbaar en hebben we circa 2/3 van het aantal verstrekkingen direct aan de betreffende huishoudens kunnen toekennen, dus zonder dat daarvoor een aanvraag ingediend hoefde te worden. Omdat we het belangrijk vinden dat de vergoeding snel bij onze inwoners terecht komt, zorgen we dat de extra 500 euro automatisch uitbetaald wordt aan iedereen die al eerder de energievergoeding van 800 euro ontvangen heeft. Degenen die nog geen vergoeding hebben ontvangen, ontvangen in één keer 1300 euro.

Utrechters helpen met energie besparen

Onderstaand is een overzicht te vinden van alle lopende acties die we doen om Utrechters te helpen om energie te besparen. Hiermee geven we invullingen aan de volgende toezeggingen:

- toezegging 22/T129: Energie en Klimaat M138 Pak die energieverspilling aan
- toezegging 22/T130: Energie en Klimaat M139 maak energiebesparing mogelijk voor mensen die het niet kunnen betalen

Gericht op huiseigenaren

- Collectieve inkoopacties voor isolatiemaatregelen, gericht op huiseigenaren die een woning met groot besparingspotentieel hebben (doorlopend in het jaar)
- Start grootschalige collectieve inkoop huiseigenaren (25.000 brieven) (start september 2022: herhaling in voorjaar 2023). Daarbij extra (bij voorkeur gerichte) aandacht voor vervanging enkel glas door dubbelglas.

- Informatie en ondersteuning via 'Jouwhuisslimmer' bijeenkomsten, Jouwhuisslimmer.nl, Energieadvies, trajectbegeleiding en "Samen isoleren" (doorlopend in het jaar bijeenkomsten)
- Goedkope leningen voor het nemen van duurzaamheidsmaatregelen
- De uitvoering van een subsidieregeling voor huiseigenaren met een minimuminkomen (de groep die ook de tegemoetkoming van 800 euro ontving) om de spouwmuur of vloer te laten isoleren. Bewoners hoeven niet financieel bij te dragen. We financieren dit middels een subsidieregeling van de provincie Utrecht. Op basis van het beschikbare subsidiebudget van de provincie is deze tegemoetkoming op dit moment beschikbaar voor 300 huiseigenaren, in een viertal wijken. Als dit werkt breiden we dit zo snel mogelijk uit naar de andere wijken. Over de resultaten en een eventuele uitbreiding naar andere wijken informeren wij u.

Gericht op huurders

- Communicatiecampagne gericht op het aanvragen van een coachingsgesprek en energieboxen om energie te besparen (doorlopend, zolang er vraag naar is)
- Energiebox plus (=inclusief hulp bij het aanbrengen van de maatregelen) (doorlopend, zolang er vraag naar is)
- Energiebox (plus) inclusief fixteam: eerste proef in drie complexen met huis- aan- huis gesprekken en uitdelen energiebox (plus) in september 2022. We bereiden op basis van de ervaringen in deze proef nu al een snelle uitrol voor naar andere locaties. Daarvoor hebben we in overleg met corporaties al complexen in beeld.
- Overleg gemeente - installatiebranche hoe op grotere schaal kan worden ingezet op het lager afstellen van CV's en beter inregelen van radiatoren.
- Ontwikkelen van een subsidieregeling voor corporaties, om woningen met de laagste energielabels vooruitlopend op een integrale planmatige renovatie energetisch te verbeteren, door het nemen van maatregelen aan het gebouw, zoals glasisolatie. We financieren dit vanuit een bijdrage van het Rijk voor Energiearmoede, die tot eind 2023 beschikbaar is. Het Rijk stelt tot eind 2023 bijna vijf miljoen beschikbaar. Hiermee kunnen naar schatting enkele honderden huurwoningen voor eind 2023 worden verduurzaamd.

Gericht op ondernemers

- Communicatiecampagne gericht op bekendheid geven aan het energieloket, energie besparen en verduurzamen voor ondernemers, o.a. door aansprekende praktijkvoorbeelden (doorlopend). We maken nog meer gebruik van de bestaande netwerken van ondernemers om bekendheid te geven aan het Energieloket en onze hulpmiddelen en de noodzaak om te starten met energie besparen.
- Energieloket ondernemers als directe ingang voor ondersteuning aan (maatschappelijke) ondernemers op het gebied van energie besparen en andere verduurzamingsvragen op het gebied van de energietransitie. Het Energieloket heeft een subsidieregeling ter beschikking om ondernemers te begeleiden in het traject.
- Start van een deur-voor- deur campagne gericht op bedrijven om verspilling tegen te gaan door alternatieven voor onder andere terrasverwarmers, reclameverlichting en open deuren tegen te gaan. We starten de komende maanden hiermee in het centrum, en bereiden tegelijkertijd een uitrol naar andere winkelcentra voor.
- Startabonnement voor milieubarometer voor inzicht in verbruik en advies op energiebesparing.
- Onderdeel van de bedrijvencontroles die de gemeente uitvoert, is er specifieke aandacht en advies om energie te besparen, verdergaand dan wettelijk verplicht is.

Burgemeester en wethouders

Datum 16 september 2022
Ons kenmerk 10449064

- Samen met het loket 'Ondernemer Centraal' werken we aan een voorstel om kwetsbare bedrijven die in de problemen komen door de stijgende energielasten financieel te ondersteunen bij het opstellen van een energieadvies en de kosten voor isolatie. Via een inzet van 2e tranche TONK-middelen voor kwetsbare ondernemers en inwoners is hier in totaal 700.000 euro voor beschikbaar. We verwachten uiterlijk begin november 2022 deze ondersteuning aan kwetsbare ondernemers te kunnen bieden.
- Oproep richting het Rijk om de energiecrisis aan te grijpen voor normering, die in deze situatie financieel gunstige effecten kan hebben voor ondernemers (denk bijvoorbeeld aan verbreding van de label-C verplichting)

Gericht op sportverenigingen:

- Bij sportverenigingen met eigen accommodatie brengen we het probleem in kaart, zijn we in gesprek met het Rijk over mogelijke compensatie en kijken wat we eventueel zelf kunnen doen als gemeente.
- Daarnaast zetten we in op verduurzaming van accommodaties via Sport Utrecht.
- Voor de verenigingen die hun accommodatie huren bij de gemeente zijn in 2022 de budgetten gemeentebreed (dus ook binnen de exploitatie van sportaccommodaties en zwembaden) gecompenseerd voor de oplopende energielasten. Voor 2023 en verdere jaren wordt gewerkt aan een voorstel. Dit betekent dat we stijgende energiekosten (vooralsnog) niet doorberekenen in de huurkosten/gebruikerskosten voor (sport)verenigingen.